

**Oponentský posudek bakalářské práce Anny Konečné, *Soudce Lynch: reprezentace lynčování v českém meziválečném tisku*, Praha, FHS UK 2022**

Lynčování, jehož mediálními reprezentacemi se Anna Konečná ve své bakalářské práci věnuje, nepatří stejně jako kolektivní násilí obecně k frekventovaným tématům českojazyčného dějepisectví, na rozdíl od dějepisectví anglickojazyčného. Právě několik titulů anglickojazyčné sekundární literatury využívá autorka k tomu, aby v první kontextové kapitole představila samotné lynčování a jeho mediální pokrytí v severní Americe v 19. a 20. století. Na základě těchto zdrojů oprávněně hovoří o „kultuře lynčování“ v tomto prostředí (s. 27). Podle všeho autorka v této části aspoň okrajově pracovala i s dobovým americkým tiskem, resp. s titulky článků (pozn. 42-44), nicméně kritická charakteristika zásadě pozitivního přístupu těchto novin k lynčování je převzata ze sekundárních zdrojů.

Pro výzkumné zacílení práce je důležitý popis mediální krajiny první republiky v následující kapitole; i ten se opírá o moderní kompendia dějin české žurnalistiky. Analytickým jádrem práce je pak kapitola Reprezentace lynče v dobovém československém tisku, z něž si Konečná vybrala Lidové noviny, Rudé právo a Polední list. Jako u jiných kvalifikačních prací byl tento výběr dán digitální dostupností titulů a četností tématu v nich, kterou pisatelka zjišťovala pomocí klíčových slov. Rozdílné zastoupení tematiky v jednotlivých periodikách bylo dáno i jejich tradicí, potažmo délkou vydávání, nebo etablovaností. To je zohledněno při odpovídání na zřetelně formulované badatelské otázky, směřujícími kromě samotného charakteru reprezentací na jejich proměny v čase a právě na rozdíly mezi periodiky. Byť text působí tak, jako by Konečná z mnoha článků týkajících se nějakým způsobem lynčování pracovala jenom s menším zlomkem, jsou její závěry v zásadě uspokojivé. Vyzdvihnout je třeba to, že autorka našla a do analýzy zahrнула i zprávy o pokusech o svévolnou lidovou justici (lynčování) přímo z Československa. V následujících řádkách se ale zaměřím na ta místa práce, která by zasluhovala podrobnější debatu při obhajobě.

Při analýze novinových zpráv o lynčování v Americe se autorka soustřeďuje na to, zda byla událost v českém tisku ve srovnání se zpravodajstvím americkým zachycena v úplnosti, resp.

na to, že některé informace chybějí („Zprávy odpovídaly skutečnosti, ale nepopisovaly celé činy“, s. 40); srovnává tak dvě mediální reprezentace, byť jedn (československá) byla zřejmě závislá na jiné (zahraniční, agenturné). Samotná diskurzivní analýza textů (k níž by vybízely i titulky článků jako např. „Lynch proti negrům v USA řadí dále“) přichází poněkud zkrátka, resp. se omezuje na označení, používaná pro oběti lynčování. Z výběrovosti, s jakou české noviny o okolnostech případů lynčování informovaly, autorka usuzuje, že prvorepubliková společnost si lynčování romantizovala, což by bylo třeba doložit např. i volbou jazykových prostředků.

Při porovnání jednotlivých periodik píše autorka mj. o „aplikaci komunistického narativu na události ve Spojených státech“ v Rudém právu (s. 43) a míní tím ztotožnění rasismu s třídním bojem. Asociací lynčování s rasismem, potažmo jeho nazíráním třídním prizmatem vysvětluje autorka také skutečnost, že z relativně velkého počet zpráv o lynčování, resp. takto označovaném jednání v tehdejší Československu, jich jen malá část vyšla právě v Rudém právu. Následně je toto jen načrtnuté vysvětlení rozvedeno – Rudému právu šlo především o kritiku kapitalismu, jehož příkladem byly právě Spojené státy, proto se soustřeďovalo na případy lynčování odtud a opomíjelo v tomto ohledu československou realitu.

Dalším autorčiným zjištěním, které by však zasluhovalo rozvedení, je proměna reprezentace a hodnocení násilí v případech z Československa od jistého pochopení (poválečná 20. léta) k odsudku (30. léta).

Autorku poněkud překvapuje, že Milena Jesenská použila titulek Soudce Lynč v článku o útlaku a pronásledování menšin a politických odpůrců v Evropě v Přítomnosti z roku 1938, byť nejde o lynčování v severoamerickém slova smyslu. Konečná si tu jaksi nepřipouští, že v této době se výraz užíval již v přeneseném, rozšířeném významu. Ostatně i případy lidového pronásledování pachatelů či podezřelých z Československa nezapadají do „americké“ definice lynče. Autorka se na konci (s. 48) toto vymezení snaží rozšířit jako jakoukoliv snahu vzít spravedlnost do vlastních rukou, ale usiluje přitom o na můj vkus až příliš velké pochopení pro „společnost“, která k takovému kolektivnímu násilí sahala. Zároveň naznačuje, že pro tuto svévolnou lidovou justici měly zejména v době poválečného otřesení jakési pochopení i noviny. Jak řečeno, toto tvrzení by bylo třeba důkladněji podepřít.

Vyloženě problematických argumentačních míst či chyb je v práci minimum, snad jen z nepozornosti se na s. 13 tvrdí, že se na první československé republiky rozvíjelo televizní

vy sílání (příčemž autorka měla patrně na mysli film). Pominut je rozpor v časovém zařazení života soudce Lynche (15. vs. 18. století) v citátech na s. 16. Srozumitelnosti by prospěla i přesnější datace, resp. uvedení století na s. 49 („V období, jež tato práce sleduje, tedy 20. a 30. léta dosahovalo lynčování v USA svého vrcholu. Od 70. let platily tzv. zákony Jima Crowa...“).

Hodnotu práce bohužel poněkud snižuje pojmová nepřenost, neobratné vyjadřování a jazykové nedostatky včetně gramatických. Obecně je sporné, zda lynčování označovat jako „odsuzování“, když soudy byly z jakéhokoliv rozhodování o něm vyřazeny. Píše o tom ostatně i sama Konečná na, s. 17: „K velkému rozšíření mimosoudního trestání přispěla americká společnost 18. století, která v tom viděla skvělý způsob, jak se vyrovnat se zločinci, kteří jí nevyhovovali“. (Věta je zároveň příkladem nepřesného vyjadřování – „americká společnost“ jako příliš široký pojem, zahrnující v podstatě veškeré obyvatelstvo; místo „skvělého“ by pak bylo lepší použít „rychlý“, „efektivní“ atd.)

Národní listy autorka z analýzy vyřadila patrně nikoliv kvůli strohosti, ale spíše stručnosti (s. 14); zákonodárství, vztahující se k tisku, neoznačujeme jako tiskařské, nýbrž tiskové (s. 35). Dále citát s poznámkou 37 není ve spojení s předchozím textem úplně srozumitelný („Nebylo nutné používat násilí k zamezení míšení ras...“). Nesrozumitelná je i věta na s. 35 („Kromě novinových článků nebylo o lynči mnoho psáno“) – myslí tím autorka jiné tiskoviny než noviny, tedy časopisy nebo knihy (jak by napovídala následující pasáž o textu Mileny Jesenské z Přítomnosti)? Konečně klanem na s. 42 se patrně myslí Ku-klux-klan.

Časté jsou v textu chyby v příčestí („články, které měli nějakou souvislost“, s. 15; „úřady nemohli lynčování povolovat..., přenechali..., povolávaly“, s. 22; „ženy a děti se nezúčastnily, ale ... přihlíželi“, s. 23; „Medill a Work ... posílaly“; „Formovali se organizace...“, s. 25; „se objevili důvody lynčování“, s. 37; „Lidové noviny psali ... a nabádaly“, s. 47; „že se pachatelé si pořizovaly fotografie svých obětí, které účastníci posílaly“, s. 49).

Vyskytují se rovněž chybné vazby a zájmena či hovorové obraty („účastnit se na praktikách“, s. 18; „nezastavilo od vykonávání spravednosti“, s. 20; „docházelo ke zmínkách“, s. 40; „Černošská komunita neměla jak se bránit... Jejich jediným únikem“, s. 20; „publicista, který by se tématu nějak více zaobíral“, s. 41; „odmítnutí federálního zákona na zákaz lynčování“, s. 42; „Spoustu případů se odehrálo...“, s. 23; „To přineslo první legislativu...“, s. 25).

K podobným lapsům patří i nesprávné koncovky ve středním rodě, případně problémy s podmětem („médiá se rozvíjela a ... neměly vliv“, s. 12; „jejich periodika zde nejsou

použity“, s. 31; „lynčování jako fenomén téměř zcela vymizel“, s. 22-23); ve větě „Je možné že se snažili ve čtenářích vyvolat dojem (s. 46) kromě podmětu chybí i čárka.

Vedlejší věty často nejsou uzavřeny čárkou, jinde, např. na s. 38, jsou zase čárky užívány nadbytečně. Objevuje se také nesprávné psaní adjektiva Afroamerický s velkým písmenem, nejednotné (a ne vždy logické) je užívání velkého písmena „jih“ – „Jih“.

Na vrub nepozornosti je patrně třeba přičíst i překlepy a přehlédnutí jako špatně citovaný podtitul v pozn. 59 („K nepsané kapitola z dějin“ místo „K nenapsané kapitole“) či nepřesně uvedený titul knihy na s. 16 („Cesta z apokalypsy“ místo správného „Cesty z apokalypsy“).

Na s. 34 je nadbytečná neúplná věta („Budu se snažit porovnat obraz lynčování ve Spojených státech, s tím jak tma bylo“), na s. 37 zase chybí předložka („Jednotlivé noviny se postupně rozvíjely nové rubriky“). Na s. 21 před pozn. 31 není citát přizpůsoben uvozovací větě.

Konečně jsou na s. 12 některé citáty v kurzívě a jiné nikoliv.

Pokud bychom od těchto četných formálních nedostatků při celkovém hodnocení práce odhlédli (což dost dobře není možné), bylo by si možné přát důkladnější analýzu novinových textů a zpřesnění autorčiných závěrů (proměna postoje k lynčování od pochopení k odsudku, jeho romantizace). I možná až zbytečně stručné citace z článků ukazují na analytický potenciál, zejména co se týče pachatelů a obětí lynčování, stejně jako jeho společenského zarámování. Práci ovlivnily i faktory ležící mimo autorčin vliv jako její podle všeho malá zkušenost s psaním odborných textů nebo minimální zpracovanost tématu moderního kolektivního násilí v českém prostředí.

Bakalářskou práci Anny Konečné hodnotím jako **dobrou (3)**, ale v závislosti na obhajobě se nebráním ani hodnocení příznivějšímu.

Praha, 22. 8. 2022